

РИСУНОК У СИСТЕМІ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ

КОНШИНА О.М.

*Одеська державна академія будівництва і архітектури,
м. Одеса, Україна*

Багатовікова історія архітектури наочно демонструє зв'язок образотворчих засобів, прийомів подачі зі специфікою архітектурної творчості. Графічні прийоми, образотворчі засоби є не тільки складовою частиною творчого процесу, а й самим процесом зародження ідеї, образу.

Творчий іспит є ... кращий двигун в початковому вивченні. Іспит з рисунку - «градусник, який вказує на талант обранця або на бездарність трудівника». [1] Вивчення рисунка починається з зображення ліній і площин, предметів в перспективних ракурсах. Далі йде вивчення гіпсових голів, починаючи з деталей особи і конструктивної основи - черепа. Наступна частина курсу присвячувалася будові людської фігури, а також ландшафту і архітектурних мотивів. Але розуміння того, що викладання рисунка має бути орієнтоване на майбутню діяльність архітектора, привело до створення дидактичних принципів навчання рисунку, відмінних від методики викладання цієї дисципліни при підготовці живописця і скульптора. Рисунок архітектора є «засобом пізнання закономірностей композицій архітектурної спадщини або будови природних форм, що здійснюється з метою розвитку, вдосконалення образного творчого мислення». [2] Навчальна програма зрисунку, відповідно, містить блок завдань, які допомагають сформувати активне ставлення до природи. Всі вони, починаючи з рисунка геометричних предметів, архітектурних деталей, гіпсових зліпків фігури людини закінчуючи роботою з живою моделлю, повинні відрізнятися аналітичним, конструктивним підходом до зображуваного. Необхідно рішуче виключити пасивне копіювання природи. У зв'язку з тим, що дисципліна «Рисунок, живопис, скульптура» бере участь у формуванні професійних, творчих якостей, необхідно щоб візуальний ряд графічних засобів відповідав висловом об'ємно-просторової суті і тектоніки побудови об'єкта.

Рисунок архітектора лінійний, аналітичний, з великою кількістю пояснюючих начерків на полях фіксує конструктивну сутність моделі. Лінійний - не означає сухий. Сама лінія має найпотужнішу енергетику, вона може бути соковитою і прозорою, різкою і оплавленою. Підкріплена тональною або колірною плямою, традиційном відмиванням, лінія стає мальовничою, не втрачаючи своєї документальної конструктивності. На особливу увагу

заслужує зображення пам'ятників архітектури (інтер'єрів, екстер'єрів) - своєрідний «архітектурний портрет», «архітектурний пейзаж». Гармонійні системи, мотиви і співзвуччя архітектор черпає в історії. Вчитися на пам'ятках минулого з олівцем в руках - традиція, яка підтримується сучасними архітекторами. Рисунок в системі архітектурної освіти повинен відповідати наступним вимогам:

- 1) відображати тектонічні закономірності реальної архітектури;
- 2) виявляти зв'язки масштабності архітектури та адекватного зображення масштабів, пропорцій згідно законам їх побудови на площині;
- 3) враховувати залежність стилевих характеристик і умовності зображення простору, обсягу і т.і. ;
- 4) демонструвати відповідність графічних засобів, форми зображення (об'ємного, живописного, лінійного, об'ємно-живописного) суб'єктивним професійним завданням майбутнього архітектора.

І.В. Жолтовський так сформулював завдання, що стоїть перед дисципліною «Рисунок, живопис, скульптура»: «Для архітектора опанувати рисунком - значить вміти побудувати площинне зображення будь-якого предмета, в будь-яких поворотах і скорочення. Цей рисунок «disegno», на думку майстрів Відродження, є основою всіх просторових мистецтв. Він дає таке знання об'ємної форми, яке дозволяє зображати її не тільки з натури, а й на пам'ять. Пасивне копіювання з натури, яке іноді практикується, не розвиває цих знань, а вбиває їх, особливо тоді, коли воно ускладнюється закінченим виконанням». [3]. Вміти побудувати будь-яке зображення, в будь-якому ракурсі - професійна необхідність. Хоча зорові образи, інтуїтивно-чуттєві асоціації формують основну ідею проекту, але реальністю ідея стає тоді, коли олівець торкається паперу. Це обов'язкова стадія візуалізації художньо - інтуїтивних образів. Процес пошуку форм - одна з основних проблем сучасної архітектури. Естетичне рішення лежить в основі композиційного ходу і часто народжується в процесі занять живописом, скульптурою. При цьому графіка, живопис, скульптура зовсім не замінюють функціонально-конструктивну базу архітектури, але допомагають створенню образу, емоційно-естетичного вирішення споруди. Графічні прийоми, образотворчі засоби є не тільки складовою частиною творчого процесу, а й самим процесом зародження ідеї, образу. У навчальний процес, викладачами кафедри рисунка, живопису та архітектурної графіки вводяться завдання, які розвивають композиційне мислення, а також привчають до осмисленого уловлювання найсуттєвішого в зображуваній натурі. У цей блок завдань входять: рисунки по пам'яті, рисунки за поданням, архітектурні фантазії. У зв'язку з тим, що обов'язкова програма

передбачає чотири години на тиждень, частина цих завдань необхідно виконувати самостійно.

Для успішної роботи в цьому напрямку створюється потужна база навчально-методичних матеріалів. Вона включає в себе крім підручників і навчальних посібників методичні вказівки, факсимільні фотографії робіт майстрів, графічні навчальні матеріали, що містять схеми, варіанти виконання окремих тем, приклади репрезентації. В системі професійної підготовки архітектора рисунок грає роль експериментальної лабораторії, де кожне завдання необхідно виконати тими графічними матеріалами, які зробили б роботу максимально виразною і інформативною. Використовуються найрізноманітніші матеріали: кольоровий папір, калька, текстурний картон, туш будь-якого кольору, м'які матеріали (вугілля, соус, сепія і т.д.). Як епіграф, який розкриває суть дидактичної задачі, хотілося б привести слова А.Бурова: «Люблячи пластику, вмійте показати ручну роботу, як коштовність. Вмійте її експонувати». [4] Автор вважає актуальним створення системи завдань і вправ, що сприяють розвитку репрезентативних навичок. Тут використовується досвід концептуальної «паперової» архітектури. Рисунки виконуються в техніці станкової графіки: акварель, колаж, фотомонтаж, може бути використана складна і вишукана техніка рисунка пером в поєднанні з пастельними олівцями. З'єднання візуальних і вербальних засобів: тексти, що роз'яснюють основну ідею, стимулюють активність глядача. Завдання цього циклу є симбіозом архітектурної ідеї та віртуозної графіки. Виконуючи свої проекти, архітектор зобов'язаний прораховувати ефект від подачі, манери виконання. Вільне володіння рисунком допоможе в сфері професійної комунікації, а також у створенні художньої проєкції архітектурного образу. Таким чином, рисунок спільно з іншими дисциплінами закладає основу для вільного, всебічно осмисленого рішення архітектурно-художніх і конструктивно-будівельних завдань з урахуванням реального їх виконання в матеріалі, сприяє формуванню концептуального мислення.

Література

1. Ростовцев Н.Н. История методов обучения рисованию М., Просвещение, 1982
2. Зайцев К.Г. Графика и архитектурное творчество. М. СИ, 1979.
3. Мастера советской архитектуры об архитектуре, т.1. М., с.31.
4. Максимов О.Г. Рисунок в архитектурном творчестве, М., Архитектура-С, 2003